

dat de liefhebbers eens tot onderlinge opwekking en leering met hun werk voor den dag komen.

Wat zullen zij tentoonstellen?

Dat hangt van ieders keuze af. Al is het moeilijk, het zou te beproeven zijn, een bevolkt aquarium of een stukje moeras of heide te plaatsen. In ieder geval zullen er wel flesschen, glazen bakken, glazen kastjes enz. worden ingezonden, waarin het stekelbaarsje zijn nestje maakt, waarin doodgravers aan het werk zijn en zoo meer. Wenscht iemand aan zoo'n inzending eene proef te verbinden, zooveel te beter. Wij denken hier o.a. aan de kleur der poppen van *Vanessa Urticae*, die beheerscht schijnt te worden door de kleur der omgeving (Vergel. „Van Vlinders, Bloemen en Vogels“ bl. 19).

Verzamelingen, voor zoover noodig door teekeningen aangevuld, die een blik gaven op levensverschijnselen en ontwikkelingsgeschiedenissen (verspreiden van vruchten en zaden, parasitisme, insectenschade) zouden óók zeer gewenschte nummers zijn. Evenzoo het dagboek van een waarnemer, de hulpmiddelen voor het vangen, gadeslaan, kweken en prepareeren, — kortom, alles, wat van eigen arbeid getuigenis geeft of tot voorlichting van anderen kan strekken.

De tentoonstelling zal gehouden worden in een of

meer der zalen van *Natura artis magistra*, terwijl ook degenen, die geen lid van het Genootschap zijn, toegang zullen kunnen erlangen.

Het was natuurlijk wenschelijk aan de toekomstige inzenders gelegenheid te geven, zich vooraf behoorlijk voor te bereiden; daarom zal de tentoonstelling gehouden worden in het volgende jaar, en wel in den meest geschikten tijd, den voorzomer.

„Artis“ heeft verder gemeend, dat het niet on aardig zou zijn, indien aan liefhebbers, inzenders van verdienstelijke nummers, eene stoffelijke herinnering werd aangeboden. Het Bestuur stelt daarom prijzen beschikbaar; wellicht zullen vermogende voorstanders der goede zaak zich opgewekt gevoelen, om dit voorbeeld te volgen.

Voor het welslagen of liever voor het opluisteren der tentoonstelling is het intusschen noodig, dat niet enkel liefhebbers, maar ook vakmannen inzendingen doen. Zij toch zijn de aangewezen personen, om leiding en voorlichting te verschaffen.

Wij wenschen het Bestuur van N. A. M. alle succes toe op zijne plannen, waaromtrent de nadere bijzonderheden in ons blad zullen volgen. Noch hier te lande, noch, voor zoover we weten, daarbuiten is ooit eene biologische tentoonstelling gehouden. Moge deze eerste een waardig begin maken!

DE REDACTIE.

ONZE VIOOLTJES.

Het Maartsche of welriekend viooltje. (*Viola odorata*.)

Wanneer er eens een prijs moest toegekend worden aan 't liefste voorjaarsbloempje, dat in 't wild groeit, ik geloof zeker, dat het viooltje er mee zou gaan strijken.

Al heeft de wandelaar, groot of klein, rijk of arm, nog zoo weinig gevoel voor natuurschoon en haast geen oog voor de nederige plantjes, die voor zijn voeten wassen, als hij 't eigenaardige, paars-blauwe bloempje ziet, zal hij niet nalaten het te plukken en in 't knoopsgat te steken; of tenminste het te begroeten met een:

„Kijk een viooltje; wat een aardig bloempje!”

Geen veld- of boschbloem is dan ook vaker door dichters bezongen, dan dit eenvoudige bloempje. Al in de oude tijden heeft het de aandacht getrokken, en werd het om zijn vroegtijdige bloei, om zijn geur en kleur en bevallige vormen gewaardeerd, ja, soms vereerd.

Als na lange, strenge koude de lauwe dooiwind over de sneeuwvelden woei, dan zagen de oude Germanen in hun dichtelijke verbeelding de lente-

godin in een mantel van voorjaarsnevels dicht over de aarde zweven, en waar haar voet de aarde raakte, daar ontsproot een riekend viooltje; wie het goddelijk bloempje vond, bewaarde het op zijn borst als een talisman, want het was een wonderbloem, die beschermde tegen eigen ondeugden en andermans boosheden.

Later, in de tijden van de Troebadoers, ontving de minnedichter van een dame, die hem tot haar lievelingszanger had uitverkoren, een gouden viooltje, als zinnebeeld en onderpand van trouw en van deugd.

't Is nog niet lang geleden, dat in Zuid-Duitschland de dag, waarop het eerste viooltje werd gevonden, een jubeldag was voor 't geheele dorp. Het bloempje werd dan, aan een stok gebonden, in optocht rondgedragen; ieder kleepte zich snel op zijn Zondagsch; de stok werd in de pas ontdooide grond geplant en 's middags werd er gedanst en gezongen ter eere van de lieve lentebode.

Wie wel eens wat over het oude Athene gelezen

heeft, weet, hoe hoog in aanzien daar het blauwe bloempje stond; 't was de lievelingsbloem van rijk en arm, de beelden der huisgoden droegen diademen van viooltjes en de Athener zelf werd gaarne „de met viooltjes omkranste” genoemd.

Het viooltje was dan ook van goddelijke afkomst; het groeide vroeger alleen in de hemel. Toen Proserpina, de schoone dochter van Oppergod Zeus en van Ceres, daar eens wandelde en viooltjes plukte, die de vader der menschen opzettelijk voor haar had geschapen, werd zij aangegrepen en weggevoerd

planten op graven, en ze tevens tot een bruidskrans te vlechten.

In onze streken bestaat tegenwoordig de bruidskrans meest uit nagmaakte oranjebloesem, maar wie de opera „Der Freischütz” kent, herinnert zich wel: „Wir winden dir, den Jungfernkranz von veilchenblauer Seide.”

Met deze dichterlijke legende, die dieper zin heeft dan men zoo oppervlakkig zou denken, staat vrij zeker in verband, dat het viooltje bij vele Europeesche volken gold als het zinnebeeld van de herle-

't Riekend Viooltje in bloei; twee knoppen zijn bezig zich te ontplooien; de herfstbladeren zijn alle niervormig. Rechts een bewortelde en bebladerde uitlooper van 't vorig jaar. In 't midden dicht bij de aarde zijn de steunbladeren te zien.

door Pluto, de god van de onderwereld; door de schrik liet het meisje de afgeplukte viooltjes onderweg uit de hand glippen; zij vielen op de aarde en schoten daar wortel; zoo kwamen de viooltjes tot de menschen.

Ter herinnering aan het treurig lot van haar dochter, stak Ceres viooltjes in het kleed en het haar; en toen Proserpina als bruid van Pluto tijdelijk uit de sombere onderwereld in het zonnig godenrijk mocht vertoeven, droeg ook zij viooltjes. Van daar wellicht het aloude gebruik van viooltjes te

vende natuur en van een leven na het aardsche. Misschien is er ook wel de oorsprong in te vinden van iets, dat nog in zwang is, van het gebruik der paarsblauwe kleur op 't eind van 't rouwjaar of wel ten teeken van halve rouw, als een samensmelting dus van treur en troost.

Niet alleen Grieken en Germanen hebben bij de aanblik van 't viooltje gedacht en gedicht; een Oostersche sage verhaalt, dat Adam, uit het Paradijs verdreven, op Ceylon leefde; dat hij daar eerst tranen weende van spijt en wrok; uit die tranen ont-

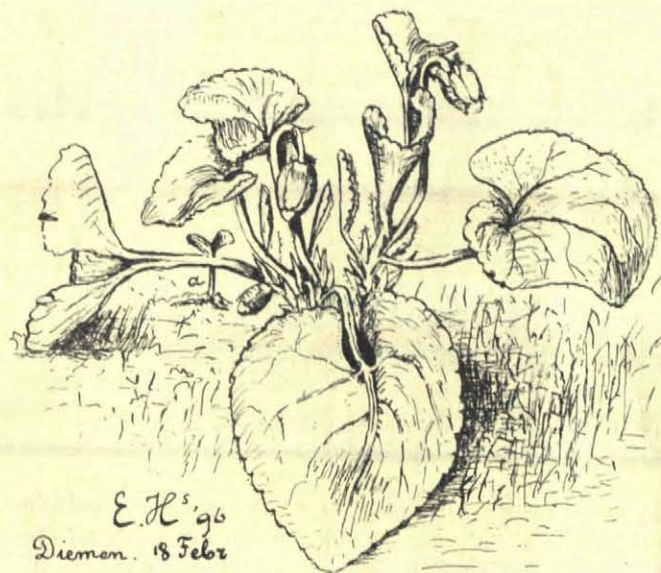
stonden palmen. Later bezocht hem de engel Gabriël, die bracht hem Gods vergiffenis en troostte hem, wijzend op de schoone natuur om hem heen; de Godsgezant sprak hem van de kracht, die de tegenspoed geeft, en leerde hem waardeeren wat hem overbleef; toen eerst weende Adam tranen van berouw en van deemoed, en uit die tranen ontsproten de eerste viooltjes.

Ook de Mohamedanen achten het viooltje hoog; „het munt uit boven de andere bloemen des velds, als El Islam boven Joden- en Christendom,” leert hun de Koran, hun bijbel.

De menschen zijn tegenwoordig niet meer zoo overdreven, om te dweepen met een bloem, doch ook niet meer zoo dichtelijk. Maar al blijven wij, in figuurlijke beteekenis, net zoo laag bij de grond, als 't viooltje zelf in letterlijke, dan biedt het ons nog merkwaardigs genoeg, om het een mooi en een belangwekkend bloempje te blijven noemen.

't Is vandaag heerlijk lenteweer, laten we eens samen het plekje bezoeken, waar ik ze verleden jaar heb gevonden; 't is nog wat vroeg voor de bloei; maar misschien zijn ze in de weinige dagen, sedert 't niet meer gevoren heeft, al wat opgeschoten.

Kijk, daar groeit er een tusschen het gras, vlak aan de wegrand; en daar vlak bij weer een, en nog een; ze staan altijd in groot aantal bij elkaar op een groepje, maar vaak is op een uur afstands geen tweede groep te vinden.

't Riekend viooltje in knop, na 't smelten van de sneeuw; bij a een kiemplantje, dat overwinterd heeft. De groote bladeren zijn ook overgebleven, en bij dit exemplaar hartvormig.

Ziet ge ze nog niet? Maar ge moet ook niet naar het bloempje zoeken, dat valt tusschen 't gras niet spoedig in 't oog, maar naar de oude bladeren, die nog van de herfst zijn overgebleven. Ik tel nu al acht of negen planten, en ik sta er nog verder af

dan gij; toch heb ik nog maar één bloempje in 't oog.

Die ronde of eenigszins hartvormige bladeren maken het vinden van viooltjes gemakkelijk; alleen als ze te midden van speenkruid en hondsdrif groeien, helpt het middeltje niet dadelijk. Dan moet ge er midden in op de hurken gaan zitten, om de blaadjes van 't viooltje te onderscheiden. En dat kan heel goed, doordat de jonge, nog niet geheel ontplooid viooltjes-bladeren altijd opgerold zijn, als een peperhuisje ongeveer. Ontdekt ge maar eerst één ontplooid blaadje, dan vindt ge dadelijk meer plantjes.

De steunbladeren vergroot, bij a steunbladeren, bij b 2 schutblaadjes, bij c is de wijze van bladplooing te zien.

Daar hebt ge er eindelijk een. Zit er nog geen bloem aan? Wel knoppen? Zooveel te beter; steek met uw zakmes een polletje uit en zet het thuis in een klein bloempotje voor uw venster, of in de oosthoek van uw tuin; dan hebt ge de mooiste gelegenheid het riekend viooltje goed te leeren kennen. Want Maart laat dikwijls niet toe, elke dag naar buiten te gaan, om de viooltjes, die zijn naam dragen, in hun doen en laten, bij regen en zonneschijn te bespieden; aan de negen zomersche dagen, die Maart volgens de overlevering moet schenken, ontbreken er wel eens eenige.

Laten we nu dit eene ontloken bloempje eens plukken, om 't van binnen en van buiten eens te bekijken. Vindt ge dat jammer? Houdt ge dat uitpluizen, dat zoeken en tellen van meeldraden en stampers voor onnoodig? Ik kan het best begrijpen en ik waardeer uw fijngevoeligheid; neen, gerust, ik zie er geen sentimentaliteit in. Ik dacht er

vroeger net zoo over; ik vond ook dat peutenen in de bloemen iets onnatuurlijks; het hinderde mij al, toen ik het op school moest doen op last van mijn meester, en in mijn jeugdige eigenwijsheid meende ik dat alleen een schoolmeester zoo iets kinderachtigs verzinnen kon; 't mooie van de bloem was er voor mij af, als ik naar onderstandig of bovenstandig vruchtbeginsel moest raden, of als ik, na al mijn gepeuter en getuur met de loep, nog niet met zekerheid kon zeggen, of de bloemkroon onderaan vergroeid was of losbladig.

Maar toen is toen en nu is nu. Toen was het *tellen hoeveel*, nu is het *weten waartoe*. Nu heeft dat uitpluizen een doel; het is het zoeken naar de oplossing van een raadsel; het is een vraag naar het geheim van de bloem; en als ge dit geheim kent, ik verzeker u, dat er dan het moois niet meer af is; dat integendeel het bloempje u nu veel liever en vooral belangwekkender zal zijn, dan het ooit voor u geweest is.

Mag ik het nu uit elkaar halen?

Bloem van 't riekend viooltje in 't laatste tijdperk van bloeien.
Op 't onderste blad: het honingmerk.

Eerst zullen wij het van buiten bekijken en allereerst van voren. Vijf blaadjes heeft de bloemkroon: twee zijn naar boven gericht, twee naar rechts en links, bij deze soort eenigszins schuin naar beneden; en het vijfde en grootste staat naar onder gekeerd.

Deze stand van de bloembladeren is zoo kenmerkend, dat ge 't maar ruw behoeft te schetsen en een kind zal u zeggen, dat ge een viooltje hebt geteekend. Probeer dat eens met een andere bloem!

Nu van achteren bekeken: al weer vijf blaadjes, groene slipjes, die de bloembladjes een rugsteun geven; ze zijn niet met hun voet, maar in 't midden aan de bloemsteel vast gehecht en houden zoo de bloembladen behoorlijk in hun stand. De beide bovenste bloembladen worden samen gesteund door één kelkblad, de zijdelingsche hebben er elk een, en het onderste, het mooiste, heeft er twee.

En kijk nu eens tusschen die twee laatste kelkblaadjes door. Daar ziet ge een uitwas, een gesloten buisje, een holle koker, die een deel uitmaakt van het onderste bloemblad. „De spoor“, heet zoo'n orgaan bij de plantkundigen.

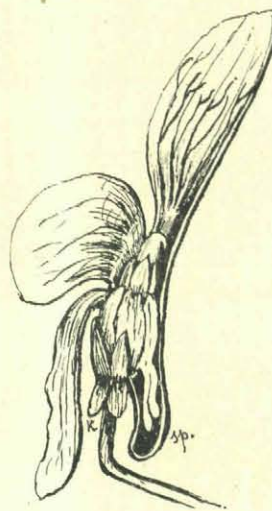
Waar toe die dient, vraagt ge. Ziet ge wel, dat het u al interesseert. Ik ben blij, dat ik er antwoord op kan geven.

Bekijk het onderste bloemblad nog eens goed. Ziet ge die donkere tekening op de paarse grond; 't zijn gebogen lijntjes, die samen komen op één punt; ze vormen met elkaar een wegwijzer, die ons bij de ingang van de spoor brengt; tezamen met deze drie witte vlekjes op de bloembladen zijn ze een honingmerk voor de bijen en hommels en vlinders, die zich te goed willen doen aan het lekkers, dat achter in de spoor is geborgen.

Zie, met dit grassprietje volg ik de weg, door de bloem zelf aangewezen; daar stuit ik tegen de bodem van de spoor. Nu terug! Kijk, er zit vocht aan, dat is honing; maar ook een weinigje geelwit poeder. Dát laatste heet stuifmeel, dat weet ge natuurlijk al lang.

Steek ik 't sprietje nu weer in de bloem, kijk eens goed, dan moet ik langs dat fijne groene haakje dringen, dat naar onder omgebogen is en mijn sprietje in den weg staat; zonder 't opzettelijk te doen, strijk ik het stuifmeel er op af, het blijft van voor aan het haakje kleven.

Dat zou een bijentong precies zoo doen; maar de bij strijkt het op het haakje, de stempel, van een *andere* bloem af; want dat diertje is 't alleen om de honing te doen, niet om de proef. Als de bij zijn viooltje leeggezogen heeft, zoekt hij een ander, en brengt zoo, zonder het te weten of te willen, het stuifmeel van het eene viooltje over op de stempel van een ander. En door die overbrenging, bestuiving geheeten, wordt zooals ieder tegenwoordig weet, het tweede viooltje in staat gesteld

Opengesneden bloem van 't riekend viooltje; in de geopende spoor zijn de aanhangsels van 2 meeldraden, die de honing afscheiden, te zien.

vrucht te zetten, en krachtige zaden te verkrijgen, waaruit weer nieuwe viooltjes kunnen opschieten.

Wilt u nu nog weten, hoe de honing in de spoor

komt, en het stuifmeel op de tong van de bij, die de honing er uit zuigt; of kan het u nog niet schelen, hoe het bloempje er van binnen uitziet?

We zullen de vier bovenste bloembladen weg nemen en alleen 't onderste, dat in de spoor overgaat, laten zitten. Nu is het haakje al beter te zien. Het is het omgebogen eind van de stamper. Het gele manteltje met zijn vijf slippen, dat het onder eind van de stamper omgeeft, zijn de meeldraden; van een draad is anders weinig te bespeuren, maar de naam doet er hier weinig, als we maar weten wat er mee bedoeld wordt.

Met een speld scheur ik de spoor in de lengte open; twee meeldraden hebben elk een verlengstuk; die twee slipjes hangen in de spoor; zij zijn het, die de honing afscheiden, waar de spoor vol van is, en die de bijen lokt.

Meeldraden en stamper
van *Viola odorata*.

Een meeldraad met opengesprongen
helmknoppen.

Nu nemen we ook een paar meeldraden er af; ziet ge wat een vreemde vorm die hebben? Een doosje met een kap; de spleet van de helmknoppen, waardoor 't stuifmeel uitvalt, is naar binnen gekeerd, en alle vijf sluiten ze in 't begin van de bloei goed aaneen. Zoo vormen ze een koker, een peperbus om zoo te zeggen, waaruit bij de minste schudding stuifmeel omlaag gestrooid op; eerst valt dat in de holle kapjes van de doos en dan tusschen de openingen van deze door op slurf of kop van de bij, die honing uit de spoor komt snoepen.

Want, kijk maar, de toegang tot die provisiekamer is zoo nauw, dat stempel en meeldraden wel altijd geraakt en eenigszins verschoven moeten worden bij 't binnendringen; en veel heeft de peperbus niet nodig, om aan 't strooien te gaan.

Wel is het bloempje zuinig met zijn kostbaar geel poeder; want het geeft het maar bij heel kleine beetjes af; en voorzichtig is het ook; want het opent zich alleen bij mooi droog weer.

Als het regent, en ook 's nachts en bij strenge koude, buigt het zich bovendien een heel eind naar onder om; zoodat er letterlijk niets uit kan vallen, al slingeren wind en regendroppels het nog zoo

heen en weer; en toch is het stuifmeel van 't viooltje door de zijwaartsche stand van de bloem al vrij goed beschermd tegen regen en wind.

Later, als het eind van de bloeitijd nadert, zonder dat insecten het stuifmeel zijn komen afhalen, wordt het viooltje vrijgeviger met zijn poeder; dan laat het van tijd tot tijd een scheutje vallen in de geul van 't onderste bloemblad; dit krult dan meestal een weinig naar boven om en houdt het tegen, zoodat ook diertjes met korte tong, die niet bij de honing kunnen komen, er van mogen smullen; vliegen b.v. Die brengen dan mogelijk toch nog bestuiving tot stand, doordat het meel in de haren van hun lichaam of aan hun kop en pooten blijft kleven.

Wacht, sta even stil, daar hoor ik een hommeltje; die ruikt misschien 't viooltje, dat wij onderhanden hebben; als hij de geur eenmaal beet heeft, zal hij ons nog wel andere bloeiende viooltjes wijzen; daar zwemt hij boven het gras, houd hem goed in het oog. Ja wel, daar strijkt hij neer; als het geen hondsdrif of geen paarse doove netel is, die hem lokte, zal het heel waarschijnlijk een viooltje zijn. Zachtjes dichterbij! Daar is hij bezig op een viooltje. Mooi zoo, die voegt zijn daad bij ons woord. Kijk hem 't bloempje eens handig omklemmen, wat smult hij! Hij heeft genoeg. Daar gaat hij. Laten wij hem eens volgen, hij moet ons nog meer bloeiende viooltjes wijzen; ziet ge wel, die heeft fijner reukwerktuigen dan wij, daar heeft hij er al weer een.

Als ge zelf een terrarium hebt, of anders een kennis, die er een bezit, kunt ge op uw gemak zoo'n werkende hommeltje op viooltjes bezig zien. Zet uw bloempotje maar in de glazen bak en vang een paar hommels. Die zijn nu nog schaarsch, maar als ge uw viooltjes wat koel houdt, bloeien ze nog tot een eind in April.

Zijt ge bang voor hommels, of hebt ge geen gelegenheid ze onder één dak te brengen met uw viooltjes, bestuif de bloemen dan zelf met een fijn grasrietje of met een zeer dun penseel, dan hebt ge ook na de bloei nog wat op te merken; het uitschieten van de rijpe zaadjes uit de opengesprongen vrucht, is een verrassend gezicht.

Bij viooltjes is bovendien nog een vreemd levensverschijnsel waar te nemen, een vrij zeldzame biologische merkwaardigheid: de *cleistogamie*, zou een geleerde zeggen. Let maar eens goed op; al verdorren uw Maartsche viooltjes zonder vrucht te zetten, al weet ge zeker, dat er geen enkele bestoven is, toch, of liever juist in dat geval zooveel te eerder, wordt ge op een goede morgen verrast door groote flinke zaaddoozen, vol met viooltjeszaden.

Die doosjes hangen of staan niet op de plaats waar vroeger de blauwe bloem prijkte, maar vlak bij de grond; ze liggen aan korte dunne steeltjes

op, soms half in de aarde van de bloempot. Waar komen die vandaan?

't Is nog niet zoo heel lang geleden, dat de knapste geleerde geen antwoord wist te geven op die vraag. Het is dan ook zoo iets onnatuurlijks, zou men zeggen, dat er vruchten zouden komen, waar geen bloemen gebloeid hebben.

En toch zal een nauwkeurige waarneming van uw plantje u de oplossing van 't raadsel geven; als ge 't maar eerst weet, 't is het ei van Columbus.

Ga dagelijks bij uw viooltjes eens na, of zich dicht bij de grond, heel onderaan tusschen de steunbladeren, ook zeer kleine groene voorwerpjes te bespeuren zijn, niet veel grooter dan een speldeknop en in de vorm van een 17de eeuwse punthoed of een clown's muts.

Viola odorata in April.

Bij *a* een vrucht door insectenbezoek ontstaan; bij *b* een vrucht uit een cleistogame bloem; bij *c* drie zulke geheime bloemen. (Een aantal steunbladeren zijn verwijderd).

Peutert ge met een fijne naald en onder de loep zoo'n dingetje uit elkaar, dan blijkt er iets in te zitten, dat op een stamper met meeldraden lijkt; alles dicht op elkaar geplakt. Het is werkelijk een bloem, maar zonder geur, zonder kleur; zonder

eenig lokmiddel dus voor insecten of eenige inrichting om kruisbestuiving mogelijk te maken.

Dit zonderlinge *cleistogame* (in 't geheim werkende) bloempje opent zich niet; in de gesloten kelk heeft de bestuiving en bevruchting plaats plaats zonder hulp van buiten; ge merkt niets anders dan dat het groeit en een zaaddoos wordt.

Nu is het volstrekt niet noodig, zooals ik vroeger dacht, aan de echte, gewone bloemen het vrucht zetten te beletten, om de geheime bloemen te zien ontstaan; ook behoeft ge niet altijd tot de zomer en de herfst te wachten, zooals meestal gezegd wordt, om de cleistogamie van 't riekend viooltje waar te kunnen nemen. Wel vormen zich in de nazomer de meeste zaaddoozen op deze manier, ja soms nog in December; dit kan ieder waarnemen, die viooltjes in de tuin heeft, welke niet flink bloeien willen, doordat de grond niet vet genoeg is, of doordat ze een ongunstige standplaats hebben.

Zulke ongunstige omstandigheden zijn echter volstrekt geen noodzakelijke voorwaarden tot het vormen van cleistogamie bloemen; dat bleek mij verleden jaar nog, al in April; terwijl de blauwe bloempjes nog flink open stonden en door hommels bevrucht werden, vertoonden zich reeds die geheimzinnige knopjes; en, tegelijk met een zaaddoos door kruisbestuiving gevormd, rijpte een zaaddoos door cleistogamie ontstaan.

Op de teekening van dit geval, die ik zoo nauwgezet mogelijk gemaakt heb, zijn de beide zaaddoozen gemakkelijk te onderscheiden, niet alleen door hun verschillende plaatsing, maar ook doordat op de een nog de lange stijl van de stamper te zien is, en de ander die mist.

Nu was ik van plan u nog over onze andere, minstens even merkwaardige viooltjes het een en ander te vertellen, en ze u van elkaar te leren onderscheiden, maar voor deze keer al genoeg. Om u van al die geleerdheid wat te laten bekomen, zal ik u tot besluit nog een anecdote van 't Maartsche viooltje meedeelen.

Wat ik u in 't begin van dit stukje verhaalde, was nog al legendarisch, maar wat nu volgt over Napoleon en Josephine wordt door Von Strantz en anderen voor waarheid gegeven, 't moet zuivere historie zijn.

't Viooltje, het lievelingsbloempje van de grooten uit de Grieksche hemel, was het ook meer dan eens, misschien wel in navolging daarvan, van de grooten op aarde. Twee keizers, die ieder bij name en bij portret kent, hadden het uitverkoren: Keizer Wilhelm I, de heldenkeizer van de Duitschers en Napoleon I, de heldenkeizer van de Franschen.

Toen Napoleon zijn gemalin Josephine de Beauharnais bij gelegenheid van een schitterend feest voor het eerst ontmoette, droeg zij in plaats van

diamanten een krans van viooltjes in 't haar en een ruiker van het „bloempje der bescheidenheid” op de borst. Napoleon vroeg om haar hand en hart. Een ruiker viooltjes, die hij kort daarop ontving, gaf hem antwoord. Een jaar later, de 9^e Maart 1796, werd de schoone Josephine zijn vrouw; haar bruidskleed was met gouden viooltjes bestikt en in haar hand geurde het symbool van nieuw leven en geluk.

„Ik zal op de verjaardagen van ons huwelijk steeds viooltjes dragen”, zeide zij tot Napoleon. „Geef mij op die dagen van eer en vreugde niets anders dan een ruiker versch geplukte viooltjes ten geschenke. Eens heeft het viooltje mij het teeken gegeven, dat nog een leven van geluk mij wachtte, op het oogenblik, dat ik mij reeds verloren waande. Toen ik drie jaar geleden tijdens de bloedige revolutie in de gevangenis elk oogenblik verwachtte de man met de cocarde, die de offers der guillotine kwam halen, mijn naam te hooren afroepen, bracht een ruiker viooltjes, het afgesproken sein, mij de blijde boodschap, dat het mijn vrienden gelukt was mij van het schavot te redden. Breng mij elke 9de Maart zulk een belofte van trouw en liefde.

Napoleon beloofde het, en Josephine's voorliefde voor viooltjes werd ook de zijne; hij toonde die bij elke gelegenheid en werd daarom vaak „le père de la violette”, of „caporal violette” genoemd. Evenals de lirie de partijbloem der Bourbons was, zoo werd nu het viooltje de partijbloem der Bonapartisten.

Napoleon heeft jaren lang op de 9de Maart zijn belofte trouw vervuld; steeds vond Josephine bij haar ontwaken op die herinneringsdag een ruiker riekende viooltjes in 't slaapvertrek.

Maar er kwam een tijd, dat de eerezucht bij Napoleon sterker werd dan zijn liefde voor Josephine. Gediensstige vrienden hadden haar al ingefluisterd, dat Napoleon van plan was haar te verstooten, en aan een geboren prinses haar plaats te doen innemen.

Josephine wilde het niet gelooven; zij verlangde met spanning naar de eerstvolgende 9de Maart, om het bewijs te krijgen van de onveranderde trouw van haar gemaal. Doch bij haar ontwaken vond zij de gewone ruiker viooltjes niet.

Toch was het Napoleon's bedoeling niet geweest haar te krenken, evenmin haar voor te bereiden op

een scheiding. De tuinman, die in last had te zorgen, dat er op de 9 Maart steeds viooltjes in bloei waren, was de vorige dag gestorven, en Napoleon, die sterk aan voortteekens hechtte, wilde geen bloemen uit een sterfhuis hebben. Hij zond vroeg in de morgen naar andere tuinlieden, doch het was een late lente in dat jaar, en bovendien, de viooltjes werden door de bloemisten nog niet zooveel gekweekt als tegenwoordig, nu ze het geheele jaar door te krijgen zijn.

Niet wetende wat te doen, liep Napoleon zelf de stad in, op de hoek van een straat zag hij een oude koopvrouw met een mand vol viooltjes; hij nam een handvol, betaalde zonder geld terug te vragen en liep snel naar 't paleis. Ge kunt u de blijdschap voorstellen van de keizerin, toen Napoleon zelf haar met een ruiker viooltjes in de hand kwam geruststellen omtrent haar lot. Zij drukte de lippen op de bloemen, die haar zoo dikwijls boden van geluk waren geweest, maar op 't zelfde oogenblik gaf zij een gil, ze wierp de viooltjes ver van zich af en viel in zwijm;... de bloempjes verspreidden een lijkeur, ze waren op een graf geplukt.

In 't zelfde jaar nam Maria Louise haar plaats in op de troon van Frankrijk en de treurende Josephine liet alle viooltjes uitroeien in haar prachtig bloemenpaleis te Malmaison. Maar toen ze kort daarna stierf, werd ze op last van Napoleon letterlijk in viooltjes begraven.

Doch ook met het geluk van Napoleon was 't weldra gedaan; hij werd naar Elba verbannen; maar de Franschen konden hem niet vergeten; bij de samenzwering om hem te bevrijden droegen de eedgenooten een viooltje als herkenningsteeken. En toen in 1815 Napoleon opnieuw in Frankrijk was geland, en een leger afgezonden werd om hem gevangen te nemen, haalden de oudgedienden, die hem moesten bestrijden, een viooltje voordendag en staken het op de borst. In triomf trok de „viooltjesvader” Parijs binnen.

Maar zijn lot was beslist. Eenige jaren later kwijnde hij weg als gevangene op het barre Sint-Helena. Bij 't ontkleeden van zijn lijk vond men op zijn hart in een zijden taschje de eerste brief van Josephine en een verdord viooltje.

F. HEIMANS.

De Nederlandsche Pennenbosschen.

Met deze naam bestempelt men tegenwoordig de aanplantingen op groote schaal van *Pinus sylvestris*, die in ons land plaats vinden, op

de heidevelden en duinen, welk een landbouwbedrijf niet loonen.

Ik wil een beroep doen op het natuurlijk schoon-